

Internationell hållbar utveckling

Sammanfattning

Utskottet behandlar i detta betänkande FN:s konferens om hållbar utveckling, även kallad Rio+20, som kommer att genomföras i Rio de Janeiro i Brasilien i juni 2012. Mötet har två teman, grön ekonomi inom ramen för fattigdomsbekämpning och hållbar utveckling samt det internationella ramverket för hållbar utveckling.

Utskottet understryker den grundläggande roll som demokrati, mänskliga rättigheter, jämställdhet, transparens och ansvarsutkrävande har för hållbar utveckling. Enligt utskottets uppfattning är det viktigt att Riokonferensen levererar ett förnyat och politiskt stöd för hållbar utveckling utifrån de förutsättningar som gäller i dagens globaliserade samhälle.

Utskottet behandlar också ett antal motioner från allmänna motionstiderna 2010 och 2011 rörande internationella klimatfrågor och biologisk mångfald. Samtliga motioner avstyrks.

I betänkandet finns två reservationer och ett särskilt yttrande.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning	4
Utskottets överväganden	5
FN:s konferens om hållbar utveckling – Rio+20	5
Bakgrund	5
Utskottets överväganden	8
Klimatfrågor och biologisk mångfald m.m.	9
Motionerna	9
Utskottets överväganden	10
Övriga yrkanden	12
Reservationer	13
1. Internationellt klimatarbete, punkt 1 (S, MP, V)	13
2. Biologisk mångfald, punkt 2 (MP)	14
Särskilt yttrande	16
Rio+20 (S, MP, V)	16
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	18
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2010	18
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2011	18

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Internationellt klimatarbete

Riksdagen avslår motionerna 2010/11:U306 yrkandena 18, 66 och 79, 2011/12:U315 yrkandena 20 och 67 samt 2011/12:MJ407 yrkandena 9–11 och 20.

Reservation 1 (S, MP, V)

2. Biologisk mångfald

Riksdagen avslår motionerna 2011/12:U216 och 2011/12:Fö214 yrkande 6.

Reservation 2 (MP)

3. Övriga yrkanden

Riksdagen avslår motionerna 2010/11:U235, 2010/11:MJ218 yrkande 2, 2011/12:U214 yrkande 3 och 2011/12:U324.

Stockholm den 29 mars 2012

På utrikesutskottets vägnar

Karin Enström

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Karin Enström (M), Urban Ahlin (S), Christian Holm (M), Tommy Waidelich (S), Mats Johansson (M), Carin Runeson (S), Fredrik Malm (FP), Kerstin Lundgren (C), Kenneth G Forslund (S), Désirée Pethrus (KD), Julia Kronlid (SD), Désirée Liljevall (S), Elisabeth Björnsdotter Rahm (M), Ismail Kamil (FP), Helén Pettersson i Umeå (S), Valter Mutt (MP) och Lars Ohly (V).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlar utskottet ett antal motionsförslag från allmänna motionstiderna 2010 och 2011 om internationell hållbar utveckling.

Utskottet har tidigare under mandatperioden utförligt behandlat internationella miljöfrågor med anledning av regeringens skrivelse 2009/10:214 Biståndets resultat – tema miljö och klimat (2010/11:UU2). I detta betänkande väljer utskottet därför att fokusera sina överväganden på frågor med anknytning till FN:s konferens om hållbar utveckling, även kallad Rio+20, som kommer att genomföras i Rio de Janeiro, Brasilien den 20–22 juni 2012. Mötet kommer att behandla hållbar utveckling i ett brett perspektiv, och utskottet kommer i sina överväganden att framför allt fokusera på de aspekter av hållbar utveckling som ligger inom utskottets beredningsområde samt på institutionella frågor.

Som en del av beredningen av ärendet har biståndsminister Gunilla Carlsson den 28 februari och den 27 mars 2012 informerat utrikesutskottet och miljö- och jordbruksutskottet om svenska ståndpunkter och förberedelser inför Rio+20.

Delegationer från utskottet har under våren besökt Brasilien, Chile och Argentina respektive Colombia och Venezuela och bl.a. diskuterat förberedelserna inför Rio+20 och andra internationella miljöfrågor.

Samtliga motionsyrkanden i betänkandet avstyrks av utskottet. I ärendet finns två reservationer och ett särskilt yttrande.

Utskottets överväganden

FN:s konferens om hållbar utveckling – Rio+20

Bakgrund

Klimatförändringar och miljöpåverkan är några av de största utmaningarna som världens länder står inför. De är gränsöverskridande till sin karaktär, försvårar fattigdomsbekämpning och kräver globalt och regionalt samarbete och ansvarstagande från alla världens länder. Utvecklingssamarbetet kan spela en viktig roll i att förebygga och minska de negativa effekterna av klimatförändringar och miljöpåverkan, för att slå vakt om fattiga människors förutsättningar att förbättra sina levnadsvillkor.

Världsfattigdomen är en av vår tids största globala utmaningar. Trots att stora framsteg har gjorts det senaste decenniet lever miljontals människor fortfarande i fattigdom, förtryck och konflikter. De senaste årens globala kriser i form av klimatkris, ekonomisk och finansiell kris samt livsmedelskris har på ett mycket påtagligt sätt illustrerat hur globala kriser ofta drabbar sårbara grupper och fattiga länder särskilt hårt. Biståndet är ett verktyg mot fattigdomen, men inte det enda. En förutsättning för att Sverige ska kunna bidra till hållbar global tillväxt och fattigdomsminskning är därför en utvecklingspolitik som omfattar både ett effektivt bistånd och en samstämmighetspolitik som innefattar viktiga delar av centrala politikområden. Grundläggande är att samarbetsländerna själva förmår att mobilisera resurser och politisk vilja för en positiv samhällsutveckling för alla medborgare.

FN:s konferens om hållbar utveckling, även kallad Rio+20, kommer att äga rum i Rio de Janeiro i Brasilien den 20–22 juni 2012. Rio+20 har två teman, grön ekonomi inom ramen för fattigdomsbekämpning och hållbar utveckling samt det institutionella ramverket för hållbar utveckling. Syftet med konferensen är att säkra förnyat politiskt engagemang för hållbar utveckling, utvärdera hur överenskommelser från tidigare möten om hållbar utveckling har genomförts samt ta upp och behandla nya framträdande frågor och utmaningar under utveckling. För att genomföra de åtaganden som görs i Rio behöver FN:s arbetssätt och metoder stärkas. De tre dimensionerna av hållbar utveckling måste finnas med i alla aspekter av FN:s arbete. Dessa frågor kommer upp under konferensens andra tema, det institutionella ramverket för hållbar utveckling. Inom detta tema kommer även frågan om ökad samordning mellan miljökonventionerna att behandlas.

Utrikesutskottet har, liksom finansutskottet och miljö- och jordbruksutskottet, inbjudits att delta med två ledamöter vardera i den svenska delegationen till Rio+20.

Den första globala miljökonferensen i FN:s regi ägde rum i Stockholm 1972, då beslut bl.a. fattades om att inrätta FN:s miljöprogram, Unep. År 1992 ägde nästa toppmöte om hållbar utveckling rum i Rio de Janeiro. Vid det tillfället antogs Agenda 21, ett handlingsprogram för det 21:a århundradet. Mötet gav också internationellt erkännande till principen om att all utveckling ska vara hållbar, vilket innebär att miljömässiga, ekonomiska och sociala faktorer ska vägas samman då beslut fattas. Vid Riomötet undertecknades också FN:s klimatkonvention (UNFCCC) och konventionen om biologisk mångfald (CBD). Utskottet lämnade ett yttrande till jordbruksutskottet (1992/93:UU1y) med anledning av regeringens skrivelse om resultaten av Riokonferensen 1992. Utskottet konstaterade i sitt yttrande att mötet i många avseenden hade varit mycket framgångsrikt och att Sverige hade varit pådrivande i många frågor i förhandlingarna. Utskottet välkomnade också att Riokonferensen hade slagit fast de nära sambanden mellan miljö och utveckling.

År 2002 hölls det senaste i raden av toppmöten i Johannesburg som i stor utsträckning fokuserade på s.k. partnerskapsinitiativ för att bidra till hållbar utveckling på global och lokal nivå. Riksdagen har genom betänkande 2002/03:UMJU1 uttalat sig om resultatet av toppmötet i Johannesburg och uppföljningen av de åtaganden som gjordes vid mötet. Det sammansatta utrikes- och miljö- och jordbruksutskottet konstaterade att ett av de viktigaste framstegen var att toppmötet i Johannesburg slog fast att hållbar utveckling är en överordnad princip för FN:s arbete och att all utveckling ska vara hållbar i ekonomisk, social och miljömässig bemärkelse. Investeringar i människor och miljö har genom mötet getts samma dignitet som handel, ekonomisk tillväxt och territoriell säkerhet.

Delegationer från utrikesutskottet har under våren besökt Brasilien, Colombia och Venezuela respektive Chile och Argentina. Under besöken diskuterades bl.a. förberedelserna för Rio+20 med företrädare för departement och myndigheter. Eftersom Brasilien står värd för mötet var samtalen där framför allt inriktade på konferensens upplägg och processfrågor. Det framgick att Brasilien gärna ser åtaganden från näringslivet under konferensen, och man planerar att den 16–19 juni anordna s.k. Sustainable Development Dialogues. Upplägget är att tio höga företrädare för civilsamhället och näringslivet kommer diskutera nio olika teman inför en publik på mellan 2 000 och 3 000 personer. De teman som ska diskuteras är: livsmedels-säkerhet; hållbar utveckling och fattigdomsbekämpning; hållbar utveckling som svar på den ekonomiska och finansiella krisen; den hållbara utvecklingens ekonomi, inklusive produktions- och konsumtionsmönster; hållbara städer; bra arbete för alla samt migration; hållbar energi och innovation; vatten; oceaner. Tanken är att varje tematisk diskussion ska utmynna i tre rekommendationer som ska presenteras för regeringsföreträdarna under högnivåsementet, då fyra rundabordsdiskussioner kommer att organiseras.

Rekommendationerna kommer inte att reflekteras i konferensens slutdokument, utan Brasiliens förhoppning är i stället att FN:s generalsekreterare ska påbörja en process för att föra dem vidare.

I Colombia diskuterades framför allt det gemensamma förslaget från Colombia och Guatemala inför Rio+20 om konkreta och globala mål för hållbar utveckling. Sverige har lämnat bidrag till utformandet av förslagen. Syftet är att det internationella samfundet genom dessa mål ska prioritera de insatser som behövs för att balansera socioekonomisk tillväxt med miljömässig hållbarhet. Processen bör utmynna i ett begränsat antal målsättningar av nyckelkaraktär som senare kan utvecklas till ett antal konkreta och mätbara mål, liknande Millenieurutvecklingsmålen. Vid samtalen i Chile och Argentina betonades framför allt vikten av att Rio+20 balanserar u-ländernas behov av ekonomisk utveckling mot miljökraven.

Ministerrådet för miljöfrågor antog rådsslutsatser om Rio+20 den 9 mars. Slutsatserna betonar att demokrati, mänskliga rättigheter och jämlikhet är grundläggande för att åstadkomma hållbar utveckling. Ett av de viktigaste besluten från Rio+20 bör enligt slutsatserna vara antagandet av en färdplan för att åstadkomma en grön ekonomi. Denna färdplan bör innehålla tidplaner för specifika mål och insatser på internationell nivå för att bidra till hållbar utveckling med fokus på fattigdomsbekämpning. Rådsslutsatserna betonar också vikten av fortsatt biståndssamarbete och erinrar om EU:s åtagande att till 2015 uppnå de gemensamma biståndsmål som fastställdes i rådsslutsatser 2005. Dessa mål finns utförligt beskrivna i utskottets betänkande 2011/12:UU2.

EU-parlamentet antog i september 2011 en resolution om Rio+20 där parlamentet understryker att EU bör gå i spetsen under Riokonferensen och driva globala åtgärder för ökad användning av förnybar energi samt förbättrad energieffektivitet. Parlamentet vill att mötet ska sätta upp konkreta och mätbara mål för en hållbar utveckling och att en färdplan för grön ekonomi ska beslutas. En annan viktig målsättning är enligt parlamentet att miljöskadliga subventioner ska fasas ut till 2020.

Förberedelser inför Rio+20 sker även inom andra forum. Sverige har, genom biståndsminister Gunilla Carlsson, deltagit i FN:s generalsekreterares högnivåpanel om global hållbar utveckling. Syftet med högnivåpanelen var att formulera en ny vision för hållbar utveckling och välbefinnande. En viktig uppgift för panelens arbete har varit att finna en internationell samsyn och att hitta en pragmatisk väg framåt i arbetet för en hållbar utveckling. Panelen presenterade sin slutrapport "Resilient People, Resilient Planet" i februari 2012. Panelen konstaterar att ju mer inflytande människor har i samhället, desto större är deras förmåga att göra hållbara val. För flertalet av jordens befolkning är problemet att de saknar möjlighet att över huvud taget göra några val. Reell valfrihet förutsätter att mänskliga rättigheter och grundläggande behov är tillgodosedda. I rapporten lägger panelen

också fram 56 konkreta rekommendationer. Bland annat rekommenderar man att världens länder enas om ett antal tydliga mål för hållbarhet så som man gjorde med de åtta Millenniemålen för halverad fattigdom till 2015.

Den 20–23 april 2012 står Utrikesdepartementet och Miljödepartementet värdar för den internationella konferensen ”Stockholm+40 – Partnership Forum for Sustainable Development” till minne av FN:s första globala konferens om den mänskliga miljön i Stockholm 1972. Syftet med mötet är att samla aktörer från det internationella samfundet för en dialog om hållbar utveckling och dess utmaningar. Näringslivet, civilsamhället, forskare, beslutsfattare och ungdomar kommer att diskutera hållbara lösningar utifrån konferensens tre huvudteman: hållbara innovationer, hållbar produktion och hållbar livsstil. Mötet kommer att avslutas med en ministerdialog i riksdagen. Ledamöter från utrikes-, finans- samt miljö- och jordbruksutskotten har inbjudits att delta i Stockholm+40-mötet.

Utskottets överväganden

Utskottet vill till att börja med understryka den grundläggande roll som demokrati, mänskliga rättigheter, jämställdhet, transparens och ansvarsutkrävande har för hållbar utveckling. Utskottet välkomnar att detta betonas i rådsslutsatserna om Riomötet. Som FN:s högnivåpanel påpekar är dessa faktorer nödvändiga för att människor ska kunna göra hållbara val.

Det är viktigt att Riokonferensen levererar ett förnyat och politiskt stöd för hållbar utveckling utifrån de förutsättningar som gäller i dagens globaliserade samhälle. Utskottet välkomnar också att regeringen i förberedelserna inför Rio+20 arbetar aktivt för att involvera det civila samhället, både genom att delta i den officiella delegationen till Rio+20 och genom Stockholm+40-mötet.

Vid föredragningen inför utrikesutskottet och miljö- och jordbruksutskottet den 28 februari angav biståndsmministern ett antal sakområden inom området grön ekonomi där regeringen ser det som viktigt att Riomötet ger starka signaler. Dessa områden är bl.a. tillgång till hållbart nyttjande av energi, vatten och sanitet, hållbar urbanisering, rätt prissättning och värdering av ekosystemtjänster, det hållbara jordbrukets, skogsbrukets och fiskets roll i en övergång till grön ekonomi samt handelns och näringslivets roll för hållbar utveckling. Utskottet har inga invändningar mot dessa prioriteringar, men vill betona vikten av att mötet fokuserar på konkreta åtaganden som omfattar samtliga länder, snarare än på ett omfattande slutdokument utan tydliga målformuleringar. Det är viktigt att ta till vara de teman där momentum finns och där konsensus är möjlig.

Beträffande konferensens andra tema, de institutionella frågorna, vill utskottet understryka FN:s centrala roll som forum för arbetet med hållbar utveckling. För att FN ska kunna behålla sin trovärdighet och fungera som en pådrivande kraft i det internationella arbetet för hållbar utveckling måste dess arbetssätt kontinuerligt reformeras och anpassas till föränd-

ringar i omvärlden. Utskottet vill understryka vikten av att mötet når resultat på detta område. Regeringens mål är enligt biståndsministern dels ett stärkt ramverk där de tre dimensionerna av hållbar utveckling integreras bättre på alla nivåer och dels beslut om att reformera såväl Unep som FN:s ekonomiska och sociala råd (Ecosoc) och FN:s kommission för hållbar utveckling (CSD). Regeringen lyfter även fram vikten av att skapa synergier mellan miljökonventioner samt av att stärka miljöfrågorna i FN:s arbete på alla nivåer. Utskottet instämmer i dessa prioriteringar och vill understryka vikten av att eventuella förstärkningar av det institutionella ramverket bygger på existerande mekanismer för att öka effektiviteten i arbetet och öka möjligheterna till integrering av hållbarhetsarbetet i alla delar av FN.

Utskottet välkomnar även regeringens ambition att Riomötet ska fatta beslut om att inleda en process för att lägga fast principerna för utformandet av globala hållbarhetsmål som världen kan enas om senast 2015. Dessa hållbarhetsmål bör omfatta alla länder, återspegla alla tre dimensionerna av hållbar utveckling och bygga på och ta till vara de positiva erfarenheterna och lärdomarna från Millennieutvecklingsmålen.

Klimatfrågor och biologisk mångfald m.m.

Motionerna

Socialdemokraterna framhåller i *kommittémotionerna 2010/11:U306 (S) yrkande 18 och 66* och *2011/12:U315 (S) yrkande 20 och 67* att de globala miljöproblemen är gränsoverskridande och därför kräver samarbete över gränserna. FN måste aktivt ta ledningen i arbetet för hållbar utveckling. I motionerna påtalas även vikten av att driva på det internationella klimatarbetet. Motionärerna föreslår bl.a. att en global klimatfond ska inrättas. Vidare anförs i motionerna att utveckling av nya förnybara och miljövänliga energislag måste komma Afrika till del genom att de görs ekonomiskt hållbara. Motionärerna föreslår bl.a. att en särskild fond ska upprättas för investeringar i hållbar utveckling och miljövänliga investeringar i Afrika. I *kommittémotion 2010/11:U306 (S) yrkande 79* framhåller man att miljöhoten i Asien är överhängande. Viktiga orsaker till miljöförsämringen i regionen är otillräcklig institutionell kapacitet, bristande miljöpolitik och otillräckliga investeringar. Dessa områden bör utgöra fokus för svenska insatser under de kommande åren.

Miljöpartiet föreslår i *kommittémotion 2011/12:U216 (MP)* att regeringen i diskussioner med den iranska regeringen ska lyfta fram värdet av biologisk mångfald, särskilt avseende situationen för Urmiasjön i nordvästra Iran. Miljöpartiet föreslår i *kommittémotion 2011/12:Fö214 (MP) yrkande 6* att regeringen tar initiativ i FN till att påbörja en dialog med folkrättsjurister, urbefolkningar, lagstiftare och andra experter och intressenter om att grundlagsfästa naturens egna rättigheter.

Vänsterpartiet föreslår i *kommittémotion 2011/12:MJ407 (V)* att Sverige ska verka för att klimatfinansiering inte inkräktar på det ordinarie biståndet och att institutioner för klimatfinansiering underställs FN för att säkerställa demokratisk styrning. Partiet föreslår vidare att Sverige i klimatförhandlingarna ska verka för nya finansieringsmekanismer med tillräckliga, stabila och förutsägbara summor till klimatinsatser i u-länder (*yrkandena 9-11*). Dessutom föreslår motionärerna i *yrkande 20* att Sverige ska göra insatser för internationella klimatinvesteringar i u-länder.

Utskottets överväganden

Den 17:e partskonferensen inom ramen för FN:s klimatkonvention (COP 17) i Durban i Sydafrika mellan den 28 november och den 9 december 2011 präglades av svåra och långa förhandlingar. Parterna enades till slut om det s.k. Durbanpaketet, som bl.a. innehåller en andra åtagandeperiod under Kyotoprotokollet, en färdplan mot en ny rättslig överenskommelse, ett arbetsprogram för långsiktig finansiering och ett ramverk för den gröna klimatfonden.

De länder som har godkänt Kyotoprotokollet kom överens om att förlänga avtalet med en ny period, 2012–2017. Kanada, Ryssland och Japan meddelade dess värre att de inte kommer att ansluta sig till en förlängning. Eftersom USA sedan tidigare avstått från att ansluta sig och u-länder inte omfattas av Kyotoprotokollet innebär det att det förlängda avtalet endast omfattar 13 procent av världens totala utsläpp av växthusgaser. De deltagande länderna vid mötet kom dock överens om att ta fram en färdplan mot ett legalt bindande instrument som ska omfatta alla parter under klimatkonventionen, även u-länder. Målet är att ha ett färdigt förslag till 2015 som kan börja gälla från 2020.

Under klimatomötet i Köpenhamn 2009 (COP 16) beslutades att parterna tillsammans skulle avsätta 100 miljarder USD per år fram till 2020 för att tillgodose u-ländernas behov av klimatrelaterade åtgärder. I Durban beslutades om att undersöka olika möjligheter till hur de 100 miljarderna kan mobiliseras.

I Durban fattades också formellt beslut om en grön klimatfond, vilket innebär att en styrelse som kan påbörja uppbyggnaden av fonden kan tillsättas. Den gröna klimatfonden ska stödja projekt, program och andra initiativ i u-länder för anpassningsåtgärder eller minskning av utsläpp. Sverige har tillkännagett att man avser att bidra ekonomiskt för att finansiera arbetet med att upprätta fonden.

I anslutning till klimatförhandlingarna i Köpenhamn i december 2009 godkände Europeiska rådet en snabbstartfinansiering till ett belopp av 2,4 miljarder euro per år under perioden 2010–2012. Sverige har åtagit sig att bidra med totalt ca 800 miljoner euro till snabbstartfinansieringen under perioden 2010–2012. Syftet med insatserna är att hjälpa u-länder att anpassa sig till klimatförändringarna, gå över till strategier för koldioxid-

snål utveckling och förbereda sig för att hantera de mer omfattande belopp för åtgärder för begränsning av och anpassning till klimatförändringar som EU har gjort utfästelser om för perioden efter 2012.

Regeringens fyraåriga klimatsatsning i biståndet om sammanlagt 4 miljarder kronor fortsätter under 2012. Målet är främst att på det mest effektiva sättet bidra till de fattigaste ländernas långsiktiga arbete med att anpassa sig till ett förändrat klimat. Det är också angeläget att stödja insatser som leder till begränsade utsläpp av växthusgaser.

Utskottet påminner om sina tidigare ställningstaganden beträffande finansiering av klimatrelaterade insatser samt biståndets inriktning (bet. 2011/12:UU2), där utskottet har ställt sig bakom regeringens förslag. I sammanhanget betonade utskottet vikten av att klimatsäkra biståndet. I utvecklings-samarbetet bör det ägnas särskild uppmärksamhet åt anpassning till klimatförändringarna, bl.a. genom bevarande av biologisk mångfald och förebyggande av naturkatastrofer, samt åt tekniköverföring; klimatomfattigt hållbar energi och energieffektivisering; miljö och säkerhet, vattenfrågor.

Beträffande den gröna klimatfonden som beslutades vid klimatmötet i Durban välkomnar utskottet att regeringen avser att bidra till arbetet med att upprätta fonden administrativt. Frågan om eventuella bidrag till fondens kapital bör avvakta tills beslut har fattats om ett antal grundläggande arrangemang för fonden. Enligt utskottets uppfattning är det viktigt att fonden utformas så att den utgör ett mervärde till övriga klimatfonder, t.ex. genom att erbjuda flera olika finansieringsinstrument utöver gåvomedel, såsom lån- och garantiinstrument. Samarbete med den privata sektorn bör också ingå som ett element i fondens verksamhet.

Med anledning av *motion 2010/11:U306 (S) yrkande 79* vill utskottet anföra följande. Asien är fortfarande den mest förenade regionen i världen, och miljöproblemen tilltar. Den viktigaste förklaringen till miljöför-sämringen i Asien är otillräcklig institutionell kapacitet och bristande miljöpolitik. En alltmer konsumtionsinriktad livsstil tillsammans med fattig-dom, hög befolkningstillväxt och urbanisering bidrar till en eskalerande miljöförstörelse i Asien. Utskottet instämmer i den bedömning som görs i motionen att det är viktigt att svenskt miljösamarbete med Asien inte utslutande sker genom utvecklingssamarbetet. Andra politikområden är vik-tiga och måste lyftas fram. Denna inställning överensstämmer även med regeringens Asienstrategi, som presenterades för riksdagen i december 2005 (skr. 2005/06:57). Enligt strategin måste Sverige agera genom alla de kanaler som finns till vårt förfogande. Genomslaget för miljörelaterade insatser förstärks dessutom om man kan finna en kombination med stöd på global, regional och lokal nivå. Det gäller enligt strategin inte minst det civila samhället, som kan spela en viktig roll för att uppmärksamma miljö-frågornas hantering. Vidare anføres i skrivelsen att Sverige har kompetens inom miljöområdet som efterfrågas av u-länderna; inom myndigheter, näringslivet och utbildningssektorn. I likhet med vad som anføres i motio-nen betonas i strategin att u-länder bör stödjas att leva upp till de krav

som följer av undertecknandet och ratificeringen av internationella miljökonventioner, samtidigt som regeringen bl. a. genom EU har en plattform att arbeta från för att framföra påtryckningar till de länder som inte har skrivit under eller ratificerat, och inte lever upp till internationella miljökonventioner. Utskottet uttalade i sin behandling av skrivelsen (bet. 2005/06:UU20) att miljö-, energi- och resursfrågorna var väl tillgodosedda i strategin.

I den mån de inte har tillgodosetts genom det anförda avstyrker utskottet motionerna 2010/11:U306 (S) yrkandena 18, 66 och 79, 2011/12:U315 (S) yrkandena 20 och 67 och 2011/12:MJ407 (V) yrkandena 9–11 och 20.

Med anledning av förslagen i *motionerna 2011/12:U216 (MP)* och *2011/12:Fö214 (MP) yrkande 6* vill utskottet anföra följande. Sverige har anslutit sig till ett fyrtiotal internationella miljökonventioner, varav ett flertal inom FN:s ram. Dessa konventioner är viktiga instrument för att driva på en hållbar global utveckling och i många fall för att kanalisera resurser till utländer för miljöinsatser. Enligt utskottets uppfattning bör Sverige använda sina resurser för internationellt miljöarbete till att förstärka och effektivisera samarbetet inom dessa avtal snarare än att påbörja en separat internationell process för att utarbeta ett internationellt rättsligt bindande instrument med syfte att grundlagsfästa naturens egna rättigheter.

Iran har, liksom Sverige, anslutit sig till konventionen om biologisk mångfald (CBD). Detta innebär bl.a. att Iran har förbundit sig att med jämna mellanrum utarbeta nationella rapporter om situationen i landet beträffande biologisk mångfald och ekosystem. Utskottet utgår från att frågor om den biologiska mångfalden i Iran, t.ex. situationen för Urmiasjön, behandlas i dessa sammanhang.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet *motionerna 2011/12:U216 (MP)* och *2011/12:Fö214 (MP) yrkande 6*.

Övriga yrkanden

Utöver de yrkanden som behandlas tidigare i detta betänkande finns motionsvis framförda förslag som är föremål för förenklad motionsbehandling enligt de riktlinjer som har fastslagits av riksdagen med anledning av Riksdagskommitténs betänkande 2005/06:RS3 och i enlighet med den av utskottet i oktober 2010 fastställda promemorian Förenklad motionsbehandling under återstoden av mandatperioden. Utskottet har vid en genomgång och beredning funnit att de yrkanden som redovisas nedan inte kan vara aktuella för något tillkännagivande från riksdagen. Efter denna behandling avstyrker ett enigt utskott motionerna: *2010/11:U235 (M)*, *2010/11:MJ218 (MP) yrkande 2*, *2011/12:U214 (FP) yrkande 3* och *2011/12:U324 (MP)*.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Internationellt klimatarbete, punkt 1 (S, MP, V)

av Urban Ahlin (S), Tommy Waidelich (S), Carin Runeson (S), Kenneth G Forslund (S), Désirée Liljevall (S), Helén Pettersson i Umeå (S), Valter Mutt (MP) och Lars Ohly (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2011/12:U315 yrkandena 20 och 67 samt avslår motionerna 2010/11:U306 yrkandena 18, 66 och 79 samt 2011/12:MJ407 yrkandena 9–11 och 20.

Ställningstagande

Morgondagens miljöproblem kräver åtgärder i dag. Omställningen till en ekologiskt hållbar utveckling är ett ansvar för hela världssamfundet. Den ekonomiska tillväxten får inte ske på bekostnad av ekologiska värden. Samtidigt måste miljöarbetet ske i samklang med ekonomisk tillväxt och utveckling av välfärden. Detta är kärnan i arbetet med hållbar utveckling. Den kräver att balans råder mellan den ekonomiska, sociala och miljömässiga utvecklingen. Målet om hållbar utveckling kräver ett nytt angreppssätt och att vi förändrar våra konsumtions- och produktionsmönster. Ekonomisk tillväxt måste frikopplas från utnyttjandet av ändliga naturresurser. Arbetet för hållbar utveckling måste ske på såväl lokal och nationell nivå som europeisk och global nivå.

FN måste aktivt ta ledningen i arbetet med hållbar utveckling, som också bör präglas av organ som Världsbanken, IMF, WTO och de regionala utvecklingsbankerna. Den internationella handelsregler måste kombineras med miljökonventioner och internationell miljölagstiftning. Tidigare erfarenheter pekar på att marknadskrafterna utan större problem kan anpassa sig till en mer offensiv miljölagstiftning.

Sverige bör också fortsätta att driva på det internationella klimatarbetet. Vi anser att Sverige ska vara pådrivande för att skapa nya internationella finansieringskällor för klimatomställningsåtgärder.

Sveriges politik vad gäller Afrika blir bara framgångsrik om den rika världen uppfyller sina klimatåtaganden. U-länder och kontinenter som Afrika måste ta en annan väg från början. Tillväxt och utveckling ställer krav på ändliga resurser, men effektivare användning minskar kraven. Utvecklingen av förnybara och miljövänliga energislag måste komma Afrika till del genom att de görs ekonomiskt försvarbara. Sverige är ett av världens mest framstående länder när det gäller miljöteknik och bör underlätta för Afrikas länder att få tillgång till aktuell forskning och ny miljöteknik.

2. Biologisk mångfald, punkt 2 (MP)

av Valter Mutt (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2011/12:U216 och 2011/12:Fö214 yrkande 6.

Ställningstagande

Kärnvapenhotet i Iran är reellt och ska naturligtvis tas på allvar, men samtidigt låter EU och världen Irans förtäckta hot om kärnvapen överskugga allt annat som händer i landet. Kränkningarna av de mänskliga rättigheterna nämns mest i förbigående, som en bisats till hotet om kärnvapen. Vid sidan om dessa båda frågor utspelar sig annat som engagerar människor i Iran. Bland annat har uttorkningen av Urmiasjön lett till stora folkliga protester. Urmiasjön är en saltsjö i nordvästra Iran. Sjön hyser 212 olika arter av fåglar, 41 arter av reptiler och 27 arter av däggdjur. Bygget av olika dammar över floderna som rinner in i Urmiasjön har gjort att sjön tar emot mindre mängder vatten. Det har lett till att salthalten i sjön har ökat, och sjön har tappat sin attraktionskraft för fåglar. Vägbyggen har också bidragit till att uttorkningen har påskyndats. Sjön har förlorat 60 procent av sin yta och kommer snart att helt torka ut. Miljön i området kommer att förändras drastiskt, och ekosystemen i området kommer att förstöras. Många har protesterat mot statens likgiltighet inför denna katastrof. Protesterna har dock slagits ned brutalt, och många har fängslats. Regeringen bör ta upp frågan om att värna den biologiska mångfalden, bl.a. i Urmiasjön, med den iranska regeringen.

I Ecuador och Bolivia har nya konstitutioner antagits, där också naturen och miljön ges egna rättigheter. Det ligger väl i linje med deras urbefolkningars syn på världen. Att grundlagsfästa naturens egna rättigheter är ett välkommet steg som fler länder borde följa. Regeringen bör därför ta ini-

tiativ i FN till att påbörja en bred dialog med folkrättsjurister, urbefolkningar, lagstiftare, forskarsamhället m.fl. om att grundlagsfästa naturens egna rättigheter.

Särskilt yttrande

Rio+20 (S, MP, V)

Urban Ahlin (S), Tommy Waidelich (S), Carin Runeson (S), Kenneth G Forslund (S), Désirée Liljevall (S), Helén Pettersson i Umeå (S), Valter Mutt (MP) och Lars Ohly (V) anför:

Vi instämmer till stora delar i utskottets överväganden vad gäller Rio+20 men vill utveckla ytterligare några frågor.

Ekologiska fotavtryck

Rio+20 är ett viktigt tillfälle att lyfta fram hållbar utveckling i alla dess dimensioner. Miljömässigt måste vi lära oss att leva inom planetens gränser. Socialt måste fördelningen av makt och resurser i världen bli mycket mer rättvis. Ekonomin kan vara verktyget som knyter ihop detta. Ekologiska fotavtryck är en viktig ansats för att synliggöra den globala snedfördelningen av resurser och miljöutrymme.

Mark och vatten

Sverige borde vara en viktig röst både inom EU och internationellt för att fästa uppmärksamhet på den rådande ojämlika maktsituationen i världen, som exempelvis gör att fattiga länder tvingas till privatiseringar av vatten för att få lån via Världsbanken. Vatten är en mänsklig rättighet. Sverige borde också vara en viktig röst inom EU och internationellt när det gäller den problematik som råder i fråga om markanvändning och dess alltmer ökande betydelse. Här råder i många fall osäkra ägarförhållanden, och därtill ska läggas en ökande köttkonsumtion i den rikare delen av världen samt uttag av biobränsle, vilka ger ett förändrat tryck på markanvändningen.

Grön ekonomi

Det är av största vikt att begreppet ”grön ekonomi” fylls med innehåll. Vi ser positivt på regeringens ambition att sätta ett pris på ekosystemtjänster, för att kunna utveckla ekonomiska styrmedel som korrigerar marknadsmisslyckanden och för att integrera naturkapitalet i de ekonomiska räkenskaperna. Även humankapitalets roll i nationalräkenskaperna behöver uppmärksammas.

Ökad global forskningssamverkan om inriktningen för en ekonomisk politik för en ekologiskt och socialt hållbar utveckling

Den nödvändiga omställningen till en grön ekonomi kräver ett mer intensivt internationellt samarbete inom forskningen. Forskarpanelen IPCC har varit av stor betydelse för att driva klimatarbetet framåt globalt. I samband med partsmötet inom konventionen om biologisk mångfald hösten 2010 togs viktiga steg mot IPBES (Intergovernmental Platform on Biodiversity

and Ecosystem Services), ett forskarsamarbete inom det området. Ett motsvarande samarbete på området grön ekonomi skulle vara av stort värde. Där har Unep påbörjat ett arbete som kan vidareutvecklas.

Konkreta steg för att fasa ut miljöskadliga subventioner

Vi noterar med glädje regeringens arbete för att säkra skrivningar om att fasa ut miljöfarliga subventioner i rådsslutsatserna om Rio+20 (även om vi också har en del kvar att göra på hemmaplan i Sverige och EU). I arbetet med förvaltning av internationella fiskbestånd, stöd för utbyggnad av energisystem och inom handelspolitiken finns i dag flera miljöskadliga offentliga subventioner som bör motverkas. Men även subventioner inom ramen för det multilaterala biståndet, det bilaterala biståndet samt regionala, nationella och lokala subventioner måste ifrågasättas. Rio+20 kan vara ett tillfälle att konkret börja ta itu med några av dessa subventioner, som kräver internationella överenskommelser. Ett typisk sådan subvention är den nuvarande skattebefrielsen för flygbränsle, som beror på FN:s internationella civila luftfartsorganisation (ICAO) motstånd mot skatter och avgifter på internationellt flyg. Många av dagens miljöskadliga subventioner har negativa fördelningseffekter, då de går till de förhållandevis mer välbeställda grupper som över huvud taget har råd att flyga, köra bil osv. Icke desto mindre behöver utfasningen av miljöfarliga subventioner kombineras med strategier för att stötta utsatta gruppers tillgång till ren energi och hållbar mobilitet.

Stärk det internationella arbetet med hållbar havsförvaltning

Principerna bakom ”grön ekonomi” bör även omfatta bevarande och hållbart nyttjande av marina resurser. Världshaven är ett praktexempel på en global fråga som kräver globala lösningar. Sverige bör driva på för en internationell konvention eller motsvarande om hållbar havsförvaltning för att få ett slut på dagens ohållbara plundring av havets resurser.

Rättvis handel

Regeringens ansats att avveckla handelshinder för hållbara produkter är välkommen. Överlag behöver handelshinder mot u-länderna avvecklas, inte minst inom EU:s jordbrukspolitik. Arbetet mot handelshinder behöver dock kompletteras med ett arbete för en rättvis handel där kriterier för miljö och mänskliga rättigheter beaktas.

Näringslivet och civilsamhället

Vi anser att det är en bra ansats att lyfta fram näringslivets roll och samverkan mellan privat och offentlig sektor, men menar att Sverige också tydligare bör lyfta fram civilsamhällets roll både i förhandlingarna och i den fortsatta processen. Målsättningarna om ansvarsfullt företagande, där såväl miljö som sociala och fackliga frågor ingår, bör kompletteras med bindande regler och möjlighet till ansvarsutkrävande.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2010

2010/11:U235 av Gunnar Axén och Margareta Pålsson (båda M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör verka för Taiwans deltagande som observatör i UNFCCC.

2010/11:U306 av Urban Ahlin m.fl. (S):

18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen i avsnitt 3.5 Miljön kräver samarbete över gränserna.
66. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen i avsnitt 10.7 Miljö, energi, klimat och hållbar utveckling.
79. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen i avsnitt 12.2 Miljöfrågorna i Asien.

2010/11:MJ218 av Jan Lindholm (MP):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Sveriges ansvar att genom internationellt arbete förebygga möjliga konflikter på grund av migration med ursprung i klimatrelaterade miljöförändringar.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2011

2011/12:U214 av Anita Brodén m.fl. (FP):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att regeringen i sin utrikespolitik fortsätter att beakta utvecklingsfrågor och fattigdomsbekämpning inför klimatförhandlingarna i Mexiko och Sydafrika.

2011/12:U216 av Bodil Ceballos m.fl. (MP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att i diskussioner med den iranska regimen lyfta fram värdet av den biologiska mångfalden.

2011/12:U315 av Urban Ahlin m.fl. (S):

20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen i avsnitt 3.6 Miljön kräver samarbete över gränserna.
67. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen i avsnitt 10.7 Miljö, energi, klimat och hållbar utveckling.

2011/12:U324 av Jan Lindholm (MP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör verka för Taiwans deltagande som observatör i UNFCCC.

2011/12:Fö214 av Bodil Ceballos m.fl. (MP):

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att föra en bred dialog med folkrättsjurister, urbefolkningar, lagstiftare, lagtolkare och forskarsamhället m.fl. om naturens egna rättigheter.

2011/12:MJ407 av Lars Ohly m.fl. (V):

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige i internationella klimatförhandlingar ska verka för att klimatfinansiering inte inskränker på det ordinarie biståndet.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige i internationella förhandlingar bör verka för att institutioner för klimatfinansiering ska underställas FN och inte Världsbanken för att säkerställa demokratisk styrning.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige i internationella klimatförhandlingar ska verka för nya finansieringsmekanismer med tillräckliga, stabila och förutsägbara summor till klimatåtgärder i utvecklingsländerna.
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör göra insatser för internationella klimatinvesteringar i utvecklingsländer.